דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט
פר עקסטרבייג-אונגארן
גאנציעריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פרים אויסלאנד
גאנציעריג 11 גולד. — קר. ל. וו.
האלביעריג 5 גולד. 70 קר. ל. וו.
פיערטעליעריג 2 גולד. 5 קר. ל. וו.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזער צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאנירן
אין דער אדמיניסטראציאנס-שעלדען
בעזיגנג מיט דעם עקספעדירן דעם
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואצנער בולווער נומ. 29
וואהין מאן אויך דיא אבאנאמענטס-
אנס-גלעדער צו זענדען בעליעבען.

Nr. 119. צוואלפטער יאהרגאנג פעסט, מאנטאג ג׳ חשון ה׳תרמ״א. Pest, den 18. Oktober 1880.

קיינע דולצינגא-פראגע מעהר!

אלס מאן איינסט איבער דיא ״דעו-עמאנצי-פאציאן״ זא פיעל געשפראכען אונד געשריעבען, דא זאגטע איין בערייטענדער שריפט-שטעללער: ״מאן זאללטע שאן דאהער דיא ״דעו-עמאנצי-פאציאן״ אבגעדרעטען מיט-אבגעמאכטן, דאמיט מאן איבער דיעזעלבע נים מעהר זא פיעל שפרעכען אונד שרייבען זאלל״ — איס עבען אונד דעמזעל-בען גרונדע איזט עס אונס איך ערייגנעט, דאס דער סולטאן אין בעצוג איף דולצינגא גאנצגעבען אונד דעם שטרייטע ״עגען דיעזעס ארטעס איין ענדע מאכטע״, דאמיט מאן נים מעהר איבער דולצינגא זא פיעל צו שפרעכען אונד צו שרייבען דאבע, שאן דיס פיעלען ״אבען אונד מאנאטען ווארדע פאר-ווערדענד נור איבער דולצינגא פאלגיזירט אונד גע-לייט-ארטיעלט. מאן בעטראכטעטע דיעזען לייגען אלבאנעזישען ארט אלס דען גאנצען ווילט-פיערען אונס דען אנגעלן הענען אונד שטרייבען לאנגטע מאן דאנגעבטע שאן מיט דען פלאטאן-דעמאנ-שטראציאנען — בין ענדלך דער סולטאן ווירד דינע גאנזעבינגייט מיט אינעם פעדער-ציעג דעם גאנ-צען לעבען איין ראשעס ענדע מאכטע.

דאס נין דער סולטאן שאן דען ארט דולצינגא אן מאנטענעגרא איבערגעבען? זונר דיא מאנטע-נעגרינער שאן אין דולצינגא? — איינע פאר-פעסטערן אבגעבן דער איינגעטראפפענע דעפעשע אנטיאר-טעטע מיט: ״נא״ — זא מעלדעטע דאס דולצינגא שאן זייט פרייטאג אין דען ווירקלינען בעזיטץ פאן מאנטענעגרא איבערגעגאנגען, דער אבער-דאممאנ דאנט פאן מאנטענעגרא איזט בעריישט מיט אינער מאנטענעגרישען ארמעע-אבטהיילונג אין דולצינגא אינגעטראפפען. דיא פיעדלכע איבערגאבע דולצינגאס אן מאנטענעגרא איזט דעמנאך אלס פאלל-בראכט אנזיעהען. — איינע גאנטעגרן פרוה דער אינגעטראפפענע דעפעשע ווייס נאך נים פאן אינער ווירקלינען איבערגאבע דולצינגאס צו בעריי-טען, זא מערדעט בלאס, דאס דער סולטאן אם 15. טען אלטאבער זיינעס קאممאנדאנטען אין דולצינ-גא אבערמאלס דען דרינגלינען בעפעהל ערטהיל-טע, דולצינגא אבגעלד אלס מאגלד אן מאנטענעגר-רא צו איבערגעבען, אים שאן עגרלד אינמאל דעם גענעראלטיטען קריעגס-לערם אין ענדע צו מאכען.

בין דייטע ווייס מאן אלזא נאך אممער נים, אב דיא מאנטענעגרינער שאן אין דולצינגא זונר — אונד דאך האט זיך אללעס שאן דען פיינ-דענס-דאפפענגען הינגעגעבען, ערער בעטראכ-טעט דיא דולצינגא-פראגע פיר בעגרעבען, ווייל עבען דאס טיזענדמאלינע ווידערהאלען דיעזער פראג-נע שאן עקעלהאפט ווארדע. ווערהענד מאן נין פאן דולצינגא נים מעהר אפלייזען ווייל, מיס מאן ווייטער פאן פיזדעער, ווייל עס אים נאך-אסטען אלבאנעזען לעבען, שפרעכען. אין פיזדעער איזט נעמלך אם 19-טען אקטאבער אין עסטערריי-כ-אונגארישע בעאמטער (״אלמעשער״) זאممט פאן-מיליע פאן דען אלבאנעזען ערמאהרדע ווארדען. דיא טירקישען בעפעהלהאבער אין נארד-אלבאנען זיכען וואהל דיא זאכע נאך מאנטענעגרא צו פערטיזען, דאס דיעזעס אין גאנזאהל בער רוב-מאר אונד קיין פאלטישער מארד זיא. דאס הייסט: עס ווארען בלאס רייבער, ווייל דיעזע פאמיליע ע-מארדעטען, אם זיא צו בערייטען, אבער נים עטוא רעוואלטיאנערע אלבאנעזען, ווייל בא אים דאס נעגען עסטערריי-אונגארן דען מארד פיר-

איבטען. — יעדענפאללס ווירד עטעצט אונזער אים-ווערטעגס אמט צו טהון האבען, אם דיעזע אנגע-לעגענהייט צו אינטערזוכען אונד דיא מאדערע בע-שטראפען צו לאסען. — אללענפאללס ווייל עס אינמאל אין דער טירקייא נים רוהיג ווערדען, אונד ווענן שאן דיא טירקישע רעגיערונג רוהיג אונד פריעדען האבען מאכטע, זא ווייל דאס פאלל נים, דער פלוך דער עייגען אונרוהיג ווייל אינמאל פאן דער טירקייא נים ווייכען!

נאטט בעשערט אינמאל דעם פאלטיגע אممער עטוא אים פאלטיגען. דא מאן ווענטע איבער דולצינגא נים פאלטיגען, בראכטע מאן דיא אבראנקונג דעם רוסישען קאיזערס צור שפראכ-כע. פעטערסבורגער פרייאט-דעפעשען מעלדען נעמלך אלס גאנץ בעשטיممט, דאס דער רוסישע קאיזער באלד אבראנקען אונד דאס דעגיערען זיי-נעם זאהנע, דעם קראנפרינצען, איבערלאסען ווירד. ווער וואללען אונטערסען דיא אמטליכע בעשטעט-גונג דיעזער נאכרינט נאך אבווארטען, דענן אין קאיזער שטיגט נים זא לייכט פאם טהראנע הי-נאב, זא לאנגע ער עבען איף דעם טהראנע זיט-צען קאנן.

עטעצט איזט נור דיא פראגע: ״ענן דיא אי-בערגאבע דולצינגאס אן מאנטענעגרא ווירקליך דען פיערען בריגנט, ווירד מאן דאנן דען ווייטערן אנ-געהיערן אممע-רייסטענען אינהאלט פערשאפ-פען? ״ערדען דאנן דיא שטרעבענען אספענטרינען געممלדעט אונד דיא פיערען מילטער-אינאנען פערמינדערט ווערדען? — איף דיעזע ווייכטיגען פראגען אנטווארטעטע אינע עגסטרינע ״עגער דעפעטע אלבאנעזעס: ״איא עס עבען אים קריעגס-מיניסטע-ריאם אפסטעטטעללט ווארדע, ווערדען ווי-אים יאהרע 1881 אים 5,826,617 גולדען מעהר אינ-נאבען פרים מילטער האבען, אלס אים גגענווער-טיגען יאהרע, נאך אבצע דער אינגען אינגאהמען פאן דער אممע-פערוואלטונג ווערדען דיא ביידען דרייבסהלפטען אים יאהרע 1881 אבער 1,91 מיל-לאגען צור בעטטרייטונג דער אممע-אינגאבען ליפטען מיסען. ווייל האבען אللא לידער איף פאם פערלוסטע מעגליכ.

פערשיעדענע נייאנגריטען.

* (אינזער קאנינג) האט גגע-טערן פאן דער אין דיא דייזע נאך שלעזיע אנגע-טרעטען, אין דען באהנהאפען שאלנ-טאריאן, אלטאזאהל, רעגמנטען, רשטע, שטאטצא אונד טעשען ווארדע דער קאנג פאן דער בעפאלטערונג איף דאס הערצלוסטע מעגליכ.

* (אינע נייע קונדגעבונג קאשטרם.) קאשטרם ווערד איבער דיא פאר-גגענגע אין דען יאהרען 1848 אונד 1849 אונד איבער דיא בעטטרעפענדען עגער אנגאבען, דיא נאך דיא-זעם פרייהייטס-קאممפפ נאך דעם אינסלאנדע גע-פלוכטעט — איזט ואעבען אין פאריז אין פראנצא-זישער שפראכע ערשיענען, איבער דען אינהאלט דיעזעס ווערקעס האבען ווייר ווערעיטס בעריכטעט, אלס דאמולבע אין אינגאריישער אונד דייטשער שפראכע ערשיענען יאהר. דאך צו דיעזע-פראנצאזישען אינגאבע שרייבט קאשטרם אין פאר-יאהر, ווייל בען אין אللען פאלטישען בלעטטערן ווערד לעבהאפט בעשפראכען ווירד. אין דיעזעס פאר-יאהר שטעפפט ער מיט אللער קראפט אין דען

אין דיעזעס פאלל ווירד ווייטער אונד אינגארן אים יאהרע 1867 צו שטאנדע גגעקאممענען אינסלייך. ער זאגט אונ-טער אנדערעם: ״אינגארן ווערדע זיך אין, דאס עס אינגען זעלבסטשטענדיגען שטאאט בילדע, דאס איזט אינע זעלבסט-טייזונג, אין ווען ווירד אינגארן נאך אممער נים״ דא אין זעלבסטשטענדיגער שטאאט בעהאנדעלט, זאגדען דא אינע פאן עסטערריי-כ אבהענגיגע פראווינץ, אינגארן דעטטע אבערדייפט דיינגען אינסלייך אינגעהען, זאגדען זינע גגעגליכע לאנדסלייטע פאן עסטערריי-כ אים ערען פרייז אנ-שטרעבען זאללען. עסטערריי-כ מיט פיערע אבע-שפעטער צערטרעممערט ווערדען; דייטשלאנד ווירד דיא דייטשען אונד רוסלאנד דיא סלאוישען לענדער עסטערריי-כס אן זיך רייסען, דא אבער אינגארן מיט עסטערריי-כ אין זא ענגער פערבינדונג שטעהט, זא איזט עס נור נאטירלך, דאס בים ציאممענשטרעצ עסטערריי-כס איף אינגארן מיטגערייסען ווערדען מיססע. פראגען דעאך האט דורך דען פאן אידם צו-שטאנדע גגעבראכטען אינסלייך צווישען עסטערריי-כ אונד אינגארן אינגעלייטען פערהלטע גגעמאכט. פראגען דעאך אינגען אינגעלייטען אין מאגן, דעם עס אן מיטה פעהלטע, אים אינע גראסע טהאט צור אינספיראציאן צו בריינגען. ער ווארד דאהער דער מי-נונג, דאס עבען גגעמאכט איף עדדען צור דורכפיר-רונג אינער זאלך גראסען טהאט, ווא דיא לאגיי-סונג אינגארנס פאן עסטערריי-כ פעהלט ווא. דערען לאנ זיי אירדרום. דעם בעיאג אזן צו אינעם אינסלייכע, דער דאצו גגעאיגנעט, איך אינגארן אן ענגס אנגלייך צו שטייגען, ווייל עס עסטערריי-כ אינבעריגגט פערפאללען מיס״ — דאס איזט דער חיסס-גגראנזע קאשטרם אין זינעם פאר-אראטער, ווייל עס איינגלייך אן דיא פראנצאזען גגרייכ-טעט. דיא אינסערסט-לינקען פרייען זיך מיט דיע-זער גגיעסטען קונגגעבונג דעם גגיטען קאשטרם, ווייל יא איך דיעזע דען אינסלייך מיט עסטערריי-כ צו בעקעممפפען וזכען. ווייר גלייכען ערדאך, דאס קאשטרם דיעזעסמאל דען אינסערסט לינקען ווענ-גגענטצט, זיך זעלבסט אבער בעריישענד גגשאפפען האט! ער האט אינען פעהלער גגעמאכט, דא עס זא אינזוערם, אלס ווענן קאשטרם זינע אינגענען לאגרס-לייטע ביא דען פראנצאזען צו בעשممפפען וזכטע, ווענן ער זינע מארגלגרען ווארט אן דיא אונגארן ריכטעט, זא ווירד אינם דעפיר נימאנד צוגרינגען, אللען זעלבסט דיא אנדעגגער דער אינסערסט לינקען ווערדען עס נים בוללגען, ווענן קאשטרם איבער דיא אינגאריש אللטיק ביא דען פראנ-צאזען שممפפט; אונד דאנן ערסט דיא בעשممפפונג פראנזען דראהם; דיעזער נאممע איזט גגייס ערדעם אינגאר אנדער עהרווירדיג. אונד נון ריכטעט קאשטרם זינע ווארט אן דיא פראנצאזען אונד שטעללט דען פערשטאנדבעגען פראנזען דאך אלס אינען מגגשטאנ אונד מיטה דער, דער עבען אים מאנגגעל אן מיטה צו ערדעם אינסלייכע זינע צשטممונג, גגעגבען דעטטע— נון, זאלבע ווארט פינדען זיין פערטייזונ, זעלבסט ווענן דיא אים דעם מונדע אינעם קאשטרם קאممען. מאן זוכט עס דען נייען אינסע-רענען קאשטרם אן, דאס ער זיך אלטערט, דענן ער שפריכט ווייל בעריישט ווא אין קונד, ווייל עס נים אבערלגגען, ווייל ווירקונג זינע ווארטע מאכטן ווערדען!

* (אישטוויצים ווידעגגיגד-לינגע צייטונג.) דאס ערסטע מאנאטס-דעפט פאן אישטוויצים בלאטט איזט גגעפאר ער-שיגגען. דעזעס מאנאטס-דעפט איזט אין מארט-

צווישען עסטערריי-כ אונד אינגארן אים יאהרע 1867 צו שטאנדע גגעקאممענען אינסלייך. ער זאגט אונ-טער אנדערעם: ״אינגארן ווערדע זיך אין, דאס עס אינגען זעלבסטשטענדיגען שטאאט בילדע, דאס איזט אינע זעלבסט-טייזונג, אין ווען ווירד אינגארן נאך אممער נים״ דא אין זעלבסטשטענדיגער שטאאט בעהאנדעלט, זאגדען דא אינע פאן עסטערריי-כ אבהענגיגע פראווינץ, אינגארן דעטטע אבערדייפט דיינגען אינסלייך אינגעהען, זאגדען זינע גגעגליכע לאנדסלייטע פאן עסטערריי-כ אים ערען פרייז אנ-שטרעבען זאללען. עסטערריי-כ מיס פיערע אבע-שפעטער צערטרעممערט ווערדען; דייטשלאנד ווירד דיא דייטשען אונד רוסלאנד דיא סלאוישען לענדער עסטערריי-כס אן זיך רייסען, דא אבער אינגארן מיט עסטערריי-כ אין זא ענגער פערבינדונג שטעהט, זא איזט עס נור נאטירלך, דאס בים ציאممענשטרעצ עסטערריי-כס איך אינגארן מיטגערייסען ווערדען מיססע. פראגען דעאך האט דורך דען פאן אידם צו-שטאנדע גגעבראכטען אינסלייך צווישען עסטערריי-כ אונד אינגארן אינגעלייטען פערהלטע גגעמאכט. דאס בים ציאممענשטרעצ ווערדען אין אינגארן מיטגערייס

האדאָקסע געמינדע, זיא געהאָרט צור קאָנגרעס-פּאַרטיא. ווער פֿאַנגען דאַהער: וואָרום דער ניט-ראַער בעצירקס-פּרעזידענט נעגען אין זאַלבעם פֿערפֿאַהרען ניכט אינשרישעט? אונד וואָרום שייינט דענן דיא לאָנגרעס-קאָנצליא? דאַס דיעזע דענן ניכט דיא פֿפֿליכט, דיא לערהרער נעגען דיא ווילליקר איינעם ראַהען שולפֿאַשטעהרעס צו שיטצען? עס איזט זעהר בעדויערליך, ווענן אויך דיא קאָנגרעס-קאָנצליא פֿיר דיא העבונג דעס יידישען שולוועזענס ניכטס לייסטעט! ינן, ווער גלייבען, דאַס דאַך עטוואַס אין דער זאַכע זיין מיסטע. נאָכ אַהנע נרונד ווירד מאַן דאַך דיא לערהרער ניכט הויסיגע-וואַרפֿען האבען. דאַס אונרעכט בעשטעהט דאַרין, דאַס דיא יידישען געמיינדע- אונד שולפֿאַרשטעהער אַהנע איינוילליגונג דער מאַסנגעבענדען שולבעהאַרדע דיא לעהרער וועגשילען! דאַס גרעהט ניכט מעהר; אבער עבען איז פֿאַלנע דיעזער איינגעמעכטגלייט פֿערלעהרען דיא אויך דאַנן אַהרדע פּראַצעסע מיט דען לעהרערן, ווענן זיא זאַגטע נאָכן אַם רעכטע ווערען)

* (וואָרום האט דער גערינגע דערר ניכט פֿריהער גערראַהט? דיא „וויינער אַלגעמייגע צייטונג" בריגגט פֿאַלגענדע האַכסט מאַמישע ערצעהלונג: אין יידע פֿאַן עהרדיעגעס איזטעהען מיט לאַנגעס באַרטע אונד לאַנגען זייטען-לאָקען (פּאות) פֿיהר פֿאַן דראַקיא נאַך ווען. ער זאַט אין איינעם ריעפֿע מיט צייא איבערמיטהיגען פֿאַלנישען עדעל-לייטען. ווערענד דער פֿאַהרט בעראַמען דיא ביידען הערען אַפּפֿעטיט. דער איינע אַפּפֿעטיט דיא דייטשע-מאַטשע אונד האַלטע אויס דערזעלבען „שפּעק אונד שייינע-יידיש-טע הערפֿאַר". נאָכדעם דיא ביידען אַהרען דונגער בעריישט געשטעלט האַטטען. בעגאַנגען זיא זיך מיט דעם יודען, דער אין איינעם ווינקעל דיעזעס זאַם אונד אין טראַכטענדס שטיק בראָד פֿערצערטע, אין דער אינגלאַסענסטען ווייז צו נעהען. זיא רייבען איהם פֿאַן אַהרעם שפּעקע אונד אַהרער וואָרסט, אונד פֿאַרדרעהען איהן אויף. פֿאַן דיעזען שפּייזען צו נעגיעסען. דער יודע וואַלטעט נאַטירליך ניכטס אנגעהמען אונד זאַגטען: „נגעדיגע הערען! זיא וויסען יא, דאַס איך יודע בין, דעם דער גענוס פֿאַן שוויינע-פֿלייש דערלייבט פֿערבאָטען איזט!" דיא עדעלליטע לאַכטען העבייא הערצלוך אויף אונד זאַגטען: „אַהר יודען רעדעט אויך אין, דאַס אַהר גלייך זיידט; אַ שעפּקע אבער אויער פֿערשמאַנד, ווענן אַהר לייבערטראַגענס בראָד עסטעט בעפֿאַר אַהר אין שמאַכהאַפֿטעס שטיק שוויינע-פֿלייש גענעסטעט!" דער יודע לעבעלטע אונד זאַגטע: „איך וויל לייבער מיין לעבענלאַנג אַלס נאַרר ערשיינען, בעפֿאַר איך אויך נור פֿיר אינען איינגעבליק אַלס געזונטעס-איבערטרעטער ערשיינע!" דיעזע ערגסט געשפּראָכענען וואָרטע שיינען איהם דיא עדעלליטע פֿיר איינען איינגעבליק אינען גוטען אינדרוק געמאַכט צו האַבען, דאַ זיא אַהר איבריגע-

געבליבענגעס שוויינע-פֿלייש אין דיא ריזיג-טאַשע צוריקפֿאַלטען, אַהנע דען יודען מיט אַהרען שפּאַסען ווייטער צו בעלעסטיגען. נון האַלטען דיא הערען איינגע פֿלאַשען טהיערען ווין הערפֿאָר. אַלס זיא בעריישט צוזאַמען בעריישט וואָרען, דאַ ווייבטע אַיגער הערזעלבען דיא פֿלאַשע דעם יודען מיט דעם ריפֿע: „טרינק יודע! דיא האַסט יא טראַקענעס מיט גוטעם ווינע בעפֿיכטען!" דער יודע שטעהט נאַטירליך דיא פֿלאַשע צוריק אונד זאַגטע: „זיא וויסען דאָך, גנעדיגער הערר, דאַס זאַלבער ווין, דען איך בריסט בעהרהרט האַט „נסך" איזט. איך דאַרף אין ניכט גענעסען, דאַ מיינע רעליגיאָן מיר דיעס פֿערבעטעט!" דער שטאַרק „אנגעהייטערטע" עדעלמאַן שטעללטע זיך גון צאָרנינ, גריפֿ נאָך דיעער טאַשען-פּיסטאָלע אונד הייעלט זיא ענגען דיא בריסט דעם יודען מיט דען דראָהענדען וואָרטען: „טרינקע, יודע! אייער — אַך שעפּט דיך נעדעיר!" אין דעמזעלבען איינגעבליקע רים איהם דער יודע דיא ווייפֿאַלשע העפֿטיגע אין דער האַנד, פֿהרטעט זיא צום מונדע אונד לעגערט דיעזעלבע בין צום לעטצטען טראָפּפֿען. דער עדעלמאַן, דער זיך נור איינען שפּאַס ערלייבט האַטטע, וואַר איבערראַשט אונד זאַגטע: „עטצט זעהע איך, יודע, דאַס דיא נור אין בעטרעגער בזום. וויא האַסט דיא דיר פֿאַן דען בריסטליכען ווין נעגיעסען?" — דער יודע ערוויידערטע לעבעלנד: „גנעדיגער הערר! זיא האַבען ווענג יידישע געלערנט. אונזעריע רעליגיאָן דען ווין נעגיעסען. מיר איזט נור דאַס איינע לייד. דאַס דער גנעדיגע הערר מיר ניכט שאַן פֿרעהער מיט דעם עדעלען גערראַהט. דאַ העטטע איך אייך אין שטיק שפּעק אונד איינע שוויינע-וואָרסט עסען דירפֿען!" — דיא עדעלליטע לאַכטען הערצלוך איבער דען גלייכליכען איינפֿאַלל דעס יודען אונד זאַגטען: „ווי ווערטען ניע מעהר איינען יודען מיט דעם עדעלען הערהאַבען. דאַמיט ער מיט אונס עסען אדער טרינקען, ווענן אין יודע אים דיעזעס שפּאַסען איינען עדעלען ניכט מאַכטע! אין זאַלבער שפּאַס ווירדע אונס נאָך צו טהייער צו שטעהען קאָמען!" (ווי גלייבען, איינע גאַנץ גלייכע מיטלונג שאַן פֿאַר אַהרען איינגעבליק געלעזען צו האַבען; עס וואַר דעם הונגעריגען יודען אינגע לייד. דאַס מאַן איהן זיא שפּעט צום אונס נעמאַכט האַט?)

נאַכטראָג.

אים לאַנטמאַנסאַפּעל ווירד פֿאַם 14-טען נעמעלדעט: דער מרקישע מינסטער דעס אינסערן, אַסס'ס פֿאַטע, האַט אללען גוואַרנטען דער אייראָפּעאישען מעכטע פֿאַלגענדעס מיטגעטהיילט: דער סולטאַן האַט דעם ריצא פֿאַשא דיא ווייזונג ערטהיילט, ניכט בלאָס דיא שטאַדט הולצענגאַ אַן מאַנטענעגריא אבצוטרעטען, זאָנדערן אויך דאַס דאַ-

צו נעהאָרענע נעביעט. ריצא פֿאַשא האַט אלל דאַס אַהנע עדען אויפֿשיב אונד אויך פֿערלייהען ווייזע צו בעווערקשטעלליגען.

מערקווירדיג איזט עס, דאַס טראָטץ דיעזער נאַכגיעבינגקייט דעס סולטאַנס דיא רוסישע רעגיערונג געוואַלטזאַם דען פֿערגען צו שטאָרען זוכט, איינעס ווענער בלאַטטע ווירד נעמלך איס פֿעטערסבורג פֿאַם 14-טען דיעזעס טעלעגראַפֿירט: „רוסאַנד ווילל זייגע פֿרייגעס-שיפֿפֿע, טראָטץ דער איבערגאַבע דולצינאָס אַן מאָנטענעגראָ, ניכט צוריקבעהאַלטען, זאָנדערן זעלבע נאָך פֿערשטערקען!" אַלזאָ רוסלאַנד ווילל אַס אויך דען קריעג; וואַס ווערדען דיעזעס גענעראַבער וואָהל דיא גראָס-מעכטע טהון? —

געשעפֿטסבעריכט.

פֿעסטער פֿרייטג.

געטריידע-געשעפֿט. פֿאַן וויינצען וואַר געסטערן מעסיג צו מאַרקטע געבראַכט. דער פֿערקעהר וואַר שוואַך. 6000 מעטצ' וואַרדען פֿערקעהפֿט.

וויינצען, טהייס. 300 מעטצ' 79,3 קילאָ 12.80 גולד, 100 מעטצ' 79,2 קילאָ 13. גולד, 300 מעטצ' 79. קילאָ 13 גולד, 700 מעטצ' 79. קילאָ 12.80 גולד, 200 מעטצ' 79. ק' 12.80 גולד, 200 מעטצ' 78. ק' 12.85 גולד, 200 מעטצ' 78. קילאָ 12.70 גולדען. פֿעסטער-באַרען 400 מעטצ' 76. קילאָ 12.55 גולדען. — 100 מעטצ-צענטנער 75. קילאָ 12.30 גולד, 200 מעטצ' 81.2 קילאָ 12.60 גולד, 300 מעטצ' 77. ק' 12.15 גולד, 100 מעטצ' 77.3 ק' 12.30 גולד, 100 מעטצ' 77. קילאָ 12.25 גולד, 150 מעטצ' 76.5 קילאָ 12,20 גולד. (אללעס פֿער דייא מאַנאַטס).

וויינצען פֿער העכסט 11.70 — 11.80 גולד. — פֿער פֿייט-יאַהר 12,35—12,4 גולד.

קוקורוזען באַנאַטער פֿער מאַי-יוני 1881, 6,40 — 6,45 גולד. —

האַפֿער פֿער העכסט 6,50 — 6,55 גולד. פֿער פֿייט-יאַהר 6,50—6,60 גולד.

פֿעסטער שלאַגסייט-מאַרקט. ביי דעם אַם 14-טען ד. מ. דייר אין פֿעסט אַנגעראַלטעטען וואָכענ-מאַרקטע וואַרדען 2278 שטיק נייאַ- אונד 420 קליין-פֿיעה צו מאַרקטע געבראַכט. דיעזאַן וואַרדען פֿערקויפֿט: 49 שטיק שטייער, פֿער שטיק פֿאַן 80 — 170 גולדען — 796 אכסען דאַס פֿאַר פֿאַן 160 — 320 גולד, 1000 קיהע, דאַס פֿאַר פֿאַן 120—260 גולד. 287 פֿעלק-קיהע דאַס שטיק פֿאַן 90—165 גולד. 146 שטיק בייפֿעל, דאַס פֿאַר צו 140—230 גולד. 103 שטיק קערבער, דאַס שטיק פֿאַן 18 — 37 גולד. 4008 שטיק שאַפֿפֿע דאַס פֿאַר 8—16 גולד. פֿייטיג פֿער 100 קילאָ: אָכסען-פֿלייש 52—54½ גולד. — קוה-פֿלייש 48 — 51 גולד., קאַלב-פֿלייש 70 — 90 גולד. בייפֿעל-פֿלייש 45—47 גולד.

וואַסער-צייטונג פֿאַם 13-טען אָקטאָבער 1880.

ב ר י נ ן	42	16	51	5	62

פֿיראַנשוואַלטונגען: יוליוס מאַיר בריל וויין.

פֿריכט- אונד מעהל-פּרייז-טאַבעללע.

פֿ ר י כ ט ע	קוילאָטעס פֿר. דעצעמבער	פֿר. דעצעמבער	פֿר. אָקטאָבער	פֿר. נאָוועמבער	פֿר. דעצעמבער	פֿר. אָקטאָבער	פֿר. נאָוועמבער
קאַרן	72	10.25—10.50					
נגיעסע פֿאַלע	62	—.——					
נגיעסע פֿיעטער	62	6,60—6.40					
האַפֿער	40	6.40 - 6.15					
הייזיגע באַנאַטער	75	7,95—8.—					
אַרבעס	73	7.90 - 7,95					
הייזיגע	—	6.25 - 6.—					
וויינצען							
קוקורוזען							
נעריסטע							
האַפֿער							
רעס							

באַללען-מעהל		קו. אַל.
נומער	0	22.20
	1	21.60
	2	21.—
	3	20.40
	4	19.80
	5	19.50
	6	18.60
	7	17.80
	8	16.20
	8½	14.—
שפּריטוס: אַלטע פֿערפֿאַרבע פֿיעסטעפֿע		34.50
נייע		32.50

פֿ ר י כ ט ע	קוילאָטעס פֿר. דעצעמבער	פֿר. אָקטאָבער	פֿר. נאָוועמבער	פֿר. דעצעמבער	פֿר. אָקטאָבער	פֿר. נאָוועמבער
נאָרדאַמעריקאַנישע נייע	74	—.———				
	75	11.70—11.80				
	76	11.90—12.—				
	77	12.05—12.10				
	78	12.15—12.20				
	79	12.30—12.40				
	80	12.45—12.50				
טהייס	—	—.———				
	75	12.10—12.20				
	76	12.30—12.40				
	77	12.45—12.50				
	78	12.60—12.70				
	79	12.75—12.80				
	80	12.85—12.90				
פֿעסטער באַדען	—	—.———				
	75	12.—12.10				
	76	12.20—12.30				
	77	12.35—12.40				
	78	12.45—12.50				
	79	12.55—12.65				
	80	12.70—12.75				
וויינגעבוירעס	75	12.10—12.20				
	76	12.30—12.40				
	77	12.45—12.50				
	78	12.60—12.70				
	79	12.75 12.80				
	80	12.85—11.90				

קורז-טאַבעללע פֿאַם 14. אָקטאָבער.

גע לד-קורז	קו.	אַל.
וולגעראַישע	—	—
וואַלאַכיע	5	64
עסטערייכיש-אונגאַרישע 8 גולדען גולדע		
שטיק (100 פֿראַנקס)	9	41
נאַפּאָלעאָנאַר	9	41
רוסישע רובעלנאָטען	58	15
20 מאַרקשטיק	11	61
פֿאַפֿיריוונגל	1	19

לאַזע		
1854-ער פֿערצענטע שטאַמפּלאָזע	122	50
1860-ער „ נאַנצע	129	—
דעסאַע	129	50
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	170	50
דעסאַע „ 50 „	169	—
לאָזע רענטענשיין	28	—
פֿרייבורגלאָזע	13	70
קרעדיטלאָזע	177	—
פֿלאָרענטינער אַלטע לאָזע צו 40 גולדען	39	—
לאָטטעריע-אַקטיען פֿון אונגאַרישען מאַגיסטראַט	103	50
רעגלאַס צו 5 אונגאַרישע פֿלאָרענס	23	75
אונגאַרישע הויפּטשטאָדט-באַנד צו 5½ פֿלאָרענס	16	50
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַנק צו 5 פֿלאָרענס	14	—
אַטנער לאָזע	41	—
מאַלטעזער לאָזע	37	—
וולסלאָלאָזע	16	50
מאַלטלאָזע	40	—
וואַלאַכישע לאָזע	21	—
סאַלצבורגער לאָזע	40	—

לאָזע	קו.	אַל.
סאַנטיסלאָער לאָזע צו 20 גולדען	—	25
פֿרייבורגער לאָזע „ 100 „	135	75
דעסאַע „ 50 „	—	65
וויינגרעטסלאָזע „ 20 „	32	25
וויינגרעטסלאָזע „ 20 „	—	42
אונגאַרישע פֿעסטונגס-לאָזע צו 100 גולד.	108	25
דעסאַע צו 50 גולדען	104	—
וויינער לאָזע	116	—

פֿערד-פֿאַפֿיריע		
אונגאַרישע נאַלגיסטענלאָזע	122	15
אונגאַרישע גיינגענוואַפֿפֿענלאָזע	129	—
פֿעסטער-באַנאַטער	129	50
פֿעסטער-פֿיעטער	170	50
נאַלגיסטער	169	—
טוראַנער	28	—
אונגאַרישע אייזענבאַהן-אַקטיען	13	70
וויינגרעטסבאַהנבאַנד	177	—
פֿאַבריקענס-אַקטיען פֿון אונגאַרישען מאַגיסטראַט	39	—
דיקיטס צו 5 אונגאַרישע פֿלאָרענס	103	50
אונגאַרישע הויפּטשטאָדט-באַנד צו 5½ פֿלאָרענס	16	50
פֿלאָרענס	14	—
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַנק צו 5 פֿלאָרענס	41	—
פֿלאָרענס	37	—
דעסאַע צו 6 פֿלאָרענס	16	50
דער פֿעסטער אַקסיענגעזעלשאַפֿט	50	—
דער אַטנער	21	—
דער נאַרבאָנער	47	25

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

הערן בליכ־דער איינען „מי שברך" מאכען אונד שנאדערטע 2000 מארק אלס „נדבה לבנין בית הכנסת". דיא פיר דען ביא איינער סינאגאגע אן אסטערנד שאן פרידער איינגעזעטצע ראממיסאן פונט נון צו דיזעזס צייערלא איינע גרויסע סמע ביא.

„(דיא האכצייט איין איינעס „גר" אין סערייט אבגעזאגט אונד אין דער באסנישען הייפשטשטאדט איין נאסטהויז בעזעצט. „עגען איינעס הויפשען יידישען מערכנס וד אינס „דענטהום אייפגעהאלטען עס. דיא הכצייט דאמאלס געוואנט דאס נאכדעם אין סעראייא נאך דיא טרקישען געזעצצע געלטענ הכצייט. דעם אבערטרטשטאיינעס לאטהאלישען צים „דענטהומע קיינע שווערינ־קייטען עגטגעגנשטעהען לאנגען. אנדרעיטשס מינשען יידי, דאסס דאס הכצייטאס אזהן נוכט אנגעהגען ווערדע, דא „יים" אין „דענאגאגע „דענגגע איינס אבערצייגונג, אלס ווענגן „איינער לעבענ זיינע אייגאנהמע אונס „דענטהום אנשטעבעבטע. נון שיינט עס, דאס דיא הערדען הכצייגער אין סעראייא דיא אנגעלעגענהייט נוכט זא גנוי גענאמען. עס יידד געמלד אונס סעראייא פאן 6. דיזעזס בעריכטעט: „דיטש פאנד דיא טרייאנג דעס צים „דענטהום אבערטעגונג מארגן יים „יים אין מיט פרידרכען דיטש, מער דעם אינגאן דיטש אונס פרידרכען שאפטס. דאס מערכען אזט איינע אינגאהנליכע שאנהייט. דיא גאנצע בעפאלערונג פאן סעראייא שטראפטע צו דיזער טרייאנג צוזאממען. דער יד שע טעמפעל וואר אין איינער אדט פאן בעלאגערונגס־צישטאנד. דיא הכצייגער אונד הכאטאקען הכאטטע מיטע בין דא דורך דיא „רכס־גערעגונגע פאלרסמעגונג אין דאס אינגערע דעם טעמפעלס געלאנגען הכאנטען. אין אל־טער טרקע, דער דיא בייט אינטער דעם טרי־הומפעל וואר, זאנטע: עס איט דיין „אינדער, דאס אין הכאטהליך „עגען אינגען הכלכען מערכנס צים „דענטהומע אכערטראט. אין גליכע, אינזער לעד־דער מאראמעטר „ערע פיר יאלכע „צייא איינען אין זעלבסס יו ד ע גע„הרדען!" (אין דער טראט הכאטטע מאראמעטר אין יידישעם מערכנען, נאמענס צענאנט, אלס געלעבטע צו געיינגען געוכט, דיא אתם ערהכ אין איינעס בעכער „גיפ" ריינטע, אן דעם ער יאהל נוכט שטארב, דאר לעבענסלענגלך דיענקלטע.)

(אין פראצעס „ע גען „מוסף".) דיזעזער טאגע וואורדע פאר דעם „יינער גערכטס־הכאפ פאלגענדער הכאמשטר פראצעס פרידהכ: בערהכנטליך נוכט עס אין ערדער הייפשטשטאט ווערדענד דער „ימים נוראים" אינגעהליגע בעזע־

איך זא אנגלקליך בין, מיר דורך איינע ערקעלטונג איינע הייערקייט צוגעגאנגען צו הכאבען, ווערדע איך אין אירדעם בעזע־הויזע אונמאגליך אלס „בעל מוסף" פארבעטען הכאנגען!" — דער ארמע פארשטעהער וואורדע טראדטען־בלייך דורך דיזעע ערקלערונג, דא עס דאך נוכט מאגליך שיין, זא קוראן פאר דען „ימים נוראים" איינען אויך נור הכלבוועגס בריכבא־דען גיען בעל מוסף" אפצוטריבען! דאך קלען בע־רוהיגטע דען פארשטעהער מיט דען ווארטען: „דא־מיט דער הכאלטע פעראין „אכאבס־קוועללע" נוכט אין פערלעגענהייט הכאמע, הכאבע איך זעלבסט פיר איינען אנדערן „בעל מוסף" געוואהנט. דער הכאב־ליכע פעראין מאגע מיר נור דיא 30 גולדען אונס־בעצאהלען. דא איך דיא הכאסטען דעם גיינען בעל מוסף איך מיך געדמען: דער פארשטעהער „יללל־טע דערצילך ערגע אין דיזען פארשלאג. דיא זא־כע וואר נון געפרדעט. קלען בעטעטע ווערקלך אלס „בעל מוסף" אין דעם בעטהויזע דעם ערזוהנ־טען פריינאט־מאגעס, „ערהערע דערר הכאטשטין אבער־גלקלך וואר, אים בעטהויזע דעם פעראיינעס „אכאבס־קוועללע" אלס „בעל מוסף" פאר דעם „עמוד" שטעהען צו הכאנגען, „אם ער זיין לעבענ־לאנג נאך גערערהיכט הכאטטע, עס איזט נון זעלבסט־פרשטענדליך. דאס דער פפפפיגע קלען פאן דען בוידען בעטהויזערן דיעע 130 גולדען אינשטעקטע, בוידער דערע אלדעס אין פרדנונג, אללין אין אי־נער לוסטיגען געזעללשאפט אויסרעטע זיך קלען קוריין דארוף: „מיר שטעקען „ענער דיא 100 גול־דען, פיר דיא אייך מיך געפלאגט, אלס דיא 30 גול־דען, פיר דיא הערר הכאטשטין אלס „בעל מוסף" נעשווינט צו הכאבען!" הכאטשטין ערפרהר ערסט עשטע בים פעראיינע „אכאבס־קוועללע" נוכט הכאט „מכבר" געוועזען, זאגדערן דאס ער אנ־שאטט קלען איינען פארטליכען דענסט געלים־טעט, דער פיר דאס מיסף־געבעט איינעס אנדערן 30 גולדען בעגאנ: — נון שטענגסט הכאטשטין גענגן קלען איינען פראגעס אן, „ענגן דער 30 גול־דען, דיא דעם „מיסף־בעל תפלה" אים בעשטיינט דעם פעראיינעס „אכאבס־קוועללע בעשטיטמט וא־רען. דער רכטער לעם דען פארשטעהער דעם „אכאבס־קוועללע" אלס צייגע פאר־לאדען, דיזעזער הכאטע פארגעגעם אים: „הערר קלען הכאטע מיר, ער הכאנע „ענגן הייערקייט נוכט פארבעטען, אך מאגע אים ער דיא בערגנגענען 30 גולדען אויסבגעהלען, דא ער זעלבסט דיא הכאסטען דעם גיינען „בעל מוסף" טראגען וואללע, דא דעם פעראיינע אלזא הייערים קיין געלד־שאדען ערוואכס, יוללגעט איך אין דיזעזס פארהכאבען, אב ערהכ הערר קלען הערדן הכאטשטין עט־

הייזער, דיא טהילם פאן פרוואס־פערהכאנען, טהילם פאן פרוואס־לייטען ערהכפנעט ווערדען, אין פארל־גע דיזעזער צהלרייכען בעטהויזער טרטט אפט איינע וואהרע נאטה וועגען איינעס גטען „בעל מוסף" אין, אין זאלכער בעל מוסף, נאמענס ר' מרדכי קלען, לעגס זיך נון פאן דעם פרוואס־פער־איינע „אכאבס־קוועללע" אים 30 גולדען אייפגעה־מען, דאס ער אים בעטהויזע דיזעזס פעראיינעס ווערדער דער יינגסטען „ימים הכרשים" דאס מיסף־נעבעט פערכטבע. קנאפפ פאר „ראש־השנה" וואר־דע ערהכ הערדן קלען דישענס איינעס פרוואס־מאנגעס דער אנטאט געשטעללט: אין דיזעגס בעטהויזע דאס אמט איינעס „בעל מוסף" גגענגן איינע בעצאהלונג פאן 100 גולדען צו אבערגעהמען, נון צוישען איינער בעצאהלונג פאן 30 גולדען אונד איינער בעצאהלונג פאן 100 גולדען איזט דער אונ־טערשיד אללערדינגס אין בעדייטענדער. וואס איזט דא צו טהון? דיא דיזעזע נוך שטעללע אבער־גערהכען, „ענן מאן שאן איינע פרוואס־פערפפלי־טונג הכאט? — הערר קלען איזט אירעם נוכט בראט אין נטער „בעל מוסף", אנדערן אלס נעוועזענער „בחור" אונד זאהן איינעס „גאון", איך אין מאנן פאן פערשטאנד אונד ווייטע. עס פעל איהם אלסבאלד אין גלקלכער „גדאנקע אין, „אחרוך ער נוכט בראט דיא 100 גולדען אין דעם בעטהויזע דעם ער־ווערגנען פרוואס־מאנגעס, אנדערן אלס דיא 30 גולדען ביא דעם פעראיינע „אכאבס־קוועללע" פערדעגען זאלל. עס עקסטרט נעמלך אין הערר, נאמענס הכאטשטין, דער הכאט פארבעטען פאר דעם „עמוד" אלס דיא הכאסטע עדרע ערהכ־טעט. דיזעזער הכאטטע בערייטס מאנכע קעמפפע צו בעשטעהען, בין ער עס היז אדער דא דורכגעזעטצע, דאס מאן אזהן אלס „שחרית־בעל תפלה" אנגעהט, נאטירליך הכאדעלטע עס זיך ביא הערדן הכאטשטין בראט „אים דיא עדרע: איך איינע בעצאהלונג הכאטטע ער נאך נור אנשפרוך ערהכאבען, הערר קלען גנג נון צו דיזעזס מאנגע אונד זאגטע אזהן: „הערר הכאטשטין! זיא הכאבען בין „עטעט מיט אללער „ועלט הערמגעקעפפט, דאס מאן זיא אלס „שחרית־בעל תפלה" צולאططסע. נון בין איך אין דער לאגע, אזהנען צו ערגרייקען, דאס זיא „ערה־רער דיזעזער „ימים הכרשים" זאגאר אלס „בעל מוסף" ווערדען פארבעטען לאנגען!" הערדן הכאטה־שטין אבערהכאשטע דיזעזע צוזבערונג, „דיא דיא נאב־ריכטט פאן איינעס הייפט־טרעפפפר, ער פיעל פרוידע־אללך אבער קלען הערר אונד צוגעקעמען אזהן פיר „איינע ערהרע, אזהן דיא ער אין דענגן לעבען ניממער צו הכאפפען געוואגט — נון גנג קלען „ים „דענטהום אייפגעהאלטען אין אזהנען אונד אזהן אים: „הערר פארשטעהער! נאכדעם

לאططסען, אונד זיך דורך דען הכאדער גלעגענען אויסגאנג דער הכאלע „עططען.

אבער דיא עגטדעקונג דער הכאלע וואר פיר ערגען פרטטרען אונמגליך. דער אנגקלאגטע וואורדע אומטער מיט פططס צונגזנדגענען אייגען אין דיא הכאלע נעראכט, ער לאגנגט דען אדט אונד דיא מגגטען נוכט עקגגנגן — אונד זעלבסס, יגגען ער פיינגططס־אגען וואהד, אן וואורדען אזהם בים צוריקפירען עכגגאללס דיא אייגען פططס פער־בונדען, וועططהלב ער נוך דאריך לאמגען לאנגגטע, וא אונד מיט וועלכען פעזיאנגען ער וואר.

ווי בעפונדען אונס נון אין דיזער שוידערהאططן אונד פרכבארען פערבאנגגען הכאלע.

אים הגטגרינגדע דיזעגר הכאלע ططططען אין נגאططס שוואגצעס „אין קודש", דאס דארין בע־פונדלגע „ططס תורה" דאס עכגגאללס אייגע שוואגצע אומהיללע, פאר דיזעגס אططגגען „אין קודש" בגגגגען צוויא גראططע שוואגצע וואכס־קططצען, וועלכע אייגען שוואכגען גגלבען לגططططטטער אין דער ווייططען דגגלכען הכאלע פערבגططען. — צוי רעططען יוطططططط

געבאָרענעם קינד. עס האָט קיין לעבען אונד קאָנן אַלזאָ נ׳יעמאַנדעם שאַדען. זאָלאַנגע אישטיצי מיט דער הערשנאַבע איינער צישטונג נור געדראָהט, פּרבטעטע מאַן ווערלך, האָט ער עשטאָס פּרבטבאַרעם בריגנען ווערדע. עטצעט, דא ער דאָס עסטע מאַנאַסהעפּט בעריישט פּעראַפּעגטליבטע. זעהט מאַן עסט, דאָס דער מאַנן מיט איינער „אונגעלאַדענען פּסטאָלע״ געדראָהט האָט. מאַן זעהט, דאָס אישטיצי עבנן זאַהונג צום צישנגס-רעדאַקטער טוגט, ווי צום ריבטאַנס-רעפּשטיטען. אין דעם עסטען העפּטע בריינגט ער בלאָס אינבערזעטצונגען אונס אַלטען דישטען שפּפּעבריבערן, דא געגען דיא ״דען געריבטעט וואָרען. ערער שטאָלל-קוגבט קאָנן אונגעטעגט שפּפּען: אישטיצי ערדאָך מיט זעלבסט דיא שפּפּעריען נעגען דיא זודען עסט אונס דיששען בריבערן אינבערזעטצען: דאָס צייגט פּאָן איינער בעריישלדען אונפּעריגיט דעם נעטעסט. וואהרלך: דעם זודענטהומ האָט אישטיצי דורך דיזעס מאַנאַסט-העפּט נ׳יכט געשאַדעט. ״אָהל אבער זך זעלבסט, דא נומעדר זעלבסט זייג פּאַרט-נעגאַסען צור אינבערבייגונג קאָממען דיר פּעפּעל, דאָס אין מענש דיא אישטיצי נ׳יכט אינמאָל צום ״זודענ-דעטצער״ טויג״: פּאָס קאָמט אויט אַלענגדע טראַטואַבע: אין דער לאַסקי אין גראָס-וואַרדין דער איינע ״נעגענשפּפּ״ נעגען דיא אישטיצישע צישטונג נעגיריגדע, בעצייכנעט דער אישטיצי אַלס איינען מענשען פּאָן ״דישער אבשטאַמענג. זאָנדערבאַר איזט עס, דאָס דיזעס מיינג אין אין מאַנכען קרייזען דער דייטשטאַרט פּערבייטעט וואר, דא פּאַסט אַס דא מעהר גלייבען, אַלס דיא ״משומרים״ געוואָהנלך גראָסע ווענעפּעראַלגער ווערדען: נאָבדעם ווייר נון דאָס מאַנאַסט-העפּט דעם דערן אישטיצי געלעזען, האַלטען ווייר אונס אינבערצייגט, דאָס דער אישטיצי נ׳יכט ״דישער אבשטאַמענג איזט, אונד דער אישטיצי נ׳יכט אונד אַלס איינען קיין ״משומר״ איזט: אין ״משומר״ בעזיטצט געמליך געבסט דיזעס ״דענראַסט געוואָהנלך אין דעם מאַנאַסט-העפּט אישטיצים נור ״דענאַהם עגטראַלטען איזט, אָהנע אין נור איינען פּינגען פּאָן ״פּעראַשאַנד״ אָדער ״ווישן״ צו צייגען. זאָ דומם שרייבט אין ״משומר״ נ׳ממער: — אַללע בלעטטער דער דייטשטאַרט בעשפּרעכען דיא אישטיצישע מאַנאַסט-שריפט. אַללע זאָגען, דאָס עס אין שאַדע ווערע, נעגען אישטיצי עטוואָס צו שרייבען, נאָבדעם דיזער מענש זך זעלבסט לעבערלך מאַכט. מאַנע אויראַעל גיבט געפּעהרלך פּיגנע האַבען: אין אישטיצי ווירד מיט זיינעם געשרייבזעל דעם ״דענ-טהומ״ קיינען שאַדען צופּיגען קאָנגען!

״(אין דאַבינגער ווענען איינער סימולטאַנ-שולע אַנגע-

פּאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(28-סטע פּאַרטשעטונג.)

דערצאָן אַלבאַ נ׳יפּ״ עטצעט נאָך דעם שווערסטע בעיאַה עס נעגייער אונד ערבלוקטע אויף דיא קלינגע פּאַלענדע בוכשטאַבען איינגראַווירט: „דיא מאַראַנגען אונד דיא נעדלענדע!״

עס וואר איהם אַלזאָ קלאַר, דאָס דיא ביידען קלאַסטען פּאָן מענשען, דיא ער אַס מיסטען פּעראַטעטעט, אַס מיסטען האַסטע, נעגען דיא ער קיינע שאַנגע קאָנגט, פּאָן דענען ער שאָן זאָ פּעלע נעאַפּפּעדט — דיזע האַטטען זיך מיט איינאַנדער פּערבונדען, אום איהן, דען ערגרייפען זיך, צו ערגרייפען אונד צו בעשטעפּפּען, איהן אונד זיינע טראַגטייא צו פּערנעכטען אונד דיא פּאַהנע דער פּייטיש אייפּזיפּפּלאַנגען.

אינגווישען וואר נון דיא גאַנצע גאַרדיליכע העלפּטע דער נעטעלאַנדע אין אַללער רעוואָלטיאָן אונד עטפּאַרונג נעגען דאָס שפּאַנישע אָך: אַללעס קנופּפּעט מיט לאַוענמוטה נעגען דיא פּערהאַסטען שפּאַניער — אונד יאַקאָב טראַדא וואר נון דער ערפּייליכען לאַנגע, זיינען בעקאָנגען אונד אַנגעהאַרנען דיא פּאָהע קונדע צו בערגבען, דאָס איהם זיין פּאָרהאַבען נעגען אַלבאַ פּאַללקאָמען נעלונגען, אונד דאָס דיא אַללע רעטטונג דער אונטערדריקטען אונד פּערפּאָלגטען מאַראַנען דורך דען אויפּשטאַנד דער נעדעלענדער נעגען דיא שפּאַנישע נעוואַלטהערשאַפּט, מיט נאָטטליכער הילפּע, באַלד ערפּאָלגען ווערדע!

ווערענד נון יאַקאָב טראַדא דורך זיינע פּערשטע-

דינג לייטונג אונד דורך זיין מוטהיגעס אינגרייפען דיא רעוואָלוציאָן אין דען נעדערלאַנדען פּאַרדעטע, וואָרען ווייר דער פּאַמעל פּאַללאַנא אונד דיא שאַנע פּיל אַפּפּ דורך דייטליכע נעלר-אונטערשטעטצונגען אונד דורך איהרע פּערבינדונג מיט דעם פּייפּפּען ווילהעלם פּאָן אָראַנען אין דער פּאַרדיזונג דער נעדערלענדישען רעוואָלוציאָן אין פּאַפּפּ נלייכעם מאַסט בעטהיליגט. אַלס דער קוהנע יאַקאָב טראַדא זעלבסט: —

צום שרעקען דעס הערין פּאַמעל פּאַללאַנא וואר יאַקאָב טראַדא פּלאָטצלך פּערשוואונדען. עס וואָהסט קיינער, וואָהין ער נעקאָמען. איינע נאַנטע וואָהל, דיא העפּטען אין אונטער דען מאַטראָזען (שפּפּפּ-ליטען) אויף דען קרייגס-שיפּפּען דער נעדערלענדישען רעוואָלוציאָנ-רען נעזעהען: אבער מאַן קאָנגט נ׳יכט בעגרייפען, וועלכען צוויעק יאַקאָב טראַדא דאָרט העטטע, אונטער דיא מאַטראָזען צו נעהען: —

יעטצט וואָללען ווייר נון נאָך פּאַרטיזאַל צוויסקעטרען, אָס דאָ דיא ווייטערן פּאָרגאַנגע אונטער דען מאַראַנען צו בעאַבאַכטען. —

נ׳יגנצעהנטעס קאַפּיטעל.

עס וואר אין איינער אייסקאַלטען שנייטיגען נאַכט, אין וועלכער צוויי מענגער אין לאַנגען מאַנטעלן אונד מיט פּערהאַלטטעס גייגטע אין אין דיין, וועלכעס אייסקאַלט דער שטאַדט לייסקאַבן לאָג, אייגטאַמען, — אייף בעפעהל דעס מאַראַנישען נעהרען-ערגרייפעס מיטטעס זיך דאָרט אין אונגקלאַנטער צו דייטער שטונדע אייפּגעהאַלטען. — דיא ביידען מענגער שפּאַנען קיין וואָרט. פּערגאַנגען דעס אונגעקאַנ-

ק ל אַ נ ט.) אין סעפּטפּ (אבייער קאָפּיטאַט) ווירד בעריכטעט: דיא הייזגען איזראַעליטען שי-קען איהרע קינדער אין דיא הייר בעשטעהענדע סימלטאַנ-אָדער קאָנפּעסיאָנאַלאָזע שולע. זיא זונד פּראָה, דאָס הייר אינע זאָלכע בעשטעהט, דא זיא יא זאָנסט איהרע קינדער זאָנאַר אין דיא קאַט-האָליישען שולען העטטען שיקען מיططען. דער ראַב-בינער יעדאָך ערבלוקטע אין דער בענעטצונג דער סימלטאַנ-שולע אינע נעפאַהר פּיר דיא יידישע רעליגיאָן, ער באָט דאָהער אַלל זיינען אייפּער אייף, אָס דיא עלטערן פּאָן דער נעפּעהרלכקייט דער סימל-טאַנ-שולע צו איבערצייגען. אַללע זיינע וואָרטנגען בלייבען עדאָך אָהנע ערפּאָלג, דא דיא עלטערן דאָך דעם שולגעזעטצע גנוטשפּרעכען מיططען אונד איהרע קינדער. דא אינע יידישע פּאָלקסשולע נ׳יכט פּאָרהאַנדען, דאָך נ׳יכט איף דער שטראַסע הערום-לייפּען לאַסטען דיי-פּפּען. דא נעדיטה דער ראַבבי-נער אין צאָרן אונד שטעט אין אינעם בעפּעטליכען סינאַגאָגען-פּאָרטראַגט אינען פּעפּעליכען פּלאָך נעגען אַלל ענע אים, דיא איך נאָך פּערגעדען איהרע קינדער אין דיא סימלטאַנ-שולע זענדען זאָללטען, דיא קאָמטאַטס-בעהאָרדע גיפּפּען אין אונד אַפּ-דערטע דיא איזראַעליטען אונטער שטראַפּ-אונדראַ-הונג אים, דיא קינדער קיינע שענדע דיא שולע פּער-אבזומען צו לאַסטען, דיא איזראַעליטען שטעהען נון צוישען דעם פּליכט דעס ראַבבינערס אונד דער ״שטראַפּפּ דער קאָמטאַטס-בעהאָרדע. דיא וואָהל פּאַללט דען אַרטען עלטערן נעגיים זעהר שיער, זאָללען זיא איהרע קינדער אין דיא שולע שיקען? דאָהן האַבען זיא דען ראַבבינער-פּלאָך: זאָל-לען זיא דיא קינדער נ׳יכט אין דיא שולע שי-קען? זאָ ערהאַלטען זיא דיא בעהאָרדלכע שטראַפּע. אבערגענס האָט דער שטאַאַטס-אַנוואַלט גענען דען ראַבבינער איינען פּראָצעס אנגעשטרענגט, וויל דיזער נעגען דיא סימלטאַנ-שולע איפּערט אונד פּלוכט — זיא ווייט דער בעריכט. ווייט אינזערער-ווייס גלייבען. דאָס דער שטאַאַטס-אַנוואַלט קיינען גרונד האָט צו איינער אנקלאָגע נעגען דען הערען ראַבבינער. איפּערן דיא קאָטאָליישען נייטליכען נ׳יכט נעגען דיא סימלטאַנ-שולען דיזע נ׳יכט פּפּפּעטליך, דאָס דיא סימלטאַנ-שולען גע-פּערליך זיך פּיר דען קאַטאָליישען גלייבען? וואָ-רום זאָללטע אַלזאָ אינען ראַבבינער נ׳יכט עבענ-פּאַללס דאָס רעכט האָבען, אין אינער ״רעשר״ צו זאָגען, דאָס דיא סימלטאַנ-שולען פּיר דיא ״ר ע ל י ג י אָ ן זעהר געפּעהרלך זיר? דייטש הערשט דיא גלייכבערעכטיגונג, וואָס אין קאַטאָליישער נייטליכער זאָגען, דאָרט אינעם יידישען ראַבבינער נ׳יכט פּערבאָטען ווערדען. דער שטאַאַטס-אַנוואַלט האָט אַלזאָ מיט

דער אייגענען אויגען גאַנץ אינגרייפען דיא רע-וואָלוציאָן אין דען נעדערלאַנדען פּאַרדעטע, וואָרען ווייר דער פּאַמעל פּאַללאַנא אונד דיא שאַנע פּיל אַפּפּ דורך דייט-ליכע נעלר-אונטערשטעטצונגען אונד דורך איהרע פּערבינדונג מיט דעם פּייפּפּען ווילהעלם פּאָן אָראַנען אין דער פּאַרדי-זונג דער נעדערלענדישען רעוואָלוציאָן אין פּאַפּפּ נלייכעם מאַסט בעטהיליגט. אַלס דער קוהנע יאַקאָב טראַדא זעלבסט: —

צום שרעקען דעס הערין פּאַמעל פּאַללאַנא וואר יאַקאָב טראַדא פּלאָטצלך פּערשוואונדען. עס וואָהסט קיי-נער, וואָהין ער נעקאָמען. איינע נאַנטע וואָהל, דיא העפּ-פּען אין אונטער דען מאַטראָזען (שפּפּפּ-ליטען) אויף דען קרייגס-שיפּפּען דער נעדערלענדישען רעוואָלוציאָנ-רען נעזעהען: אבער מאַן קאָנגט נ׳יכט בעגרייפען, וועלכען צוויעק יאַקאָב טראַדא דאָרט העטטע, אונטער דיא מאַט-ראָזען צו נעהען: —

ישעטצט וואָללען ווייר נון נאָך פּאַרטיזאַל צוויסקעט-רען, אָס דאָ דיא ווייטערן פּאָרגאַנגע אונטער דען מאַראַ-נען צו בעאַבאַכטען. —

נ׳יגנצעהנטעס קאַפּיטעל.

עס וואר אין איינער אייסקאַלטען שנייטיגען נאַכט, אין וועלכער צוויי מענגער אין לאַנגען מאַנטעלן אונד מיט פּערהאַלטטעס גייגטע אין אין דיין, וועלכעס אייסקאַלט דער שטאַדט לייסקאַבן לאָג, אייגטאַמען, — אייף בעפעהל דעס מאַראַנישען נעהרען-ערגרייפעס מיططען זיך דאָרט אין אונגקלאַנטער צו דייטער שטונדע אייפּגעהאַלטען. — דיא ביידען מענגער שפּאַנען קיין וואָרט. פּערגאַנגען דעס אונגעקאַנ-

---

פּאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(28-סטע פּאַרטשעטונג.)

דערצאָן אַלבאַ נ׳יפּ״ עטצעט נאָך דעם שווערסטע בע-יאַה עס נעגייער אונד ערבלוקטע אויף דיא קלינגע פּאַלענדע בוכשטאַבען איינגראַווירט: „דיא מאַראַנען אונד דיא נע-דעלענדע!״

עס וואר איהם אַלזאָ קלאַר, דאָס דיא ביידען קלאַס-טען פּאָן מענשען, דיא ער אַס מיططען פּעראַטעטעט, אַס מיططען האַסטע, נעגען דיא ער קיינע שאַנגע קאָנגט, פּאָן דענען ער שאָן זאָ פּעלע נעאַפּפּעדט — דיזע האַטטען זיך מיט איינאַנדער פּערבונדען, אום איהן, דען ערגרייפען זיך-נע, צו ערגרייפען אונד צו בעשטעפּפּען, איהן אונד זיינע טראַגטייא צו פּערנעכטען אונד דיא פּאַהנע דער פּייטיש אייפּזיפּפּלאַנגען.

אינגווישען וואר נון דיא גאַנצע גאַרדיליכע העלפּטע דער נעטעלאַנדע אין אַללער רעוואָלוציאָן אונד עטפּאַ-רונג נעגען דאָס שפּאַנישע אָך: אַללעס קנופּפּעט מיט לאַוענמוטה נעגען דיא פּערהאַסטען שפּאַניער — אונד יאַ-קאָב טראַדא וואר נון דער ערפּייליכען לאַנגע, זיינען בע-קאָנגען אונד אַנגעהאַרנען דיא פּאָהע קונדע צו בערגבען, דאָס איהם זיין פּאָרהאַבען נעגען אַלבאַ פּאַללקאָמען נע-לונגען, אונד דאָס דיא אַללע רעטטונג דער אונטערדריקטען אונד פּערפּאָלגטען מאַראַנען דורך דען אויפּשטאַנד דער נעדעלענדער נעגען דיא שפּאַנישע נעוואַלטהערשאַפּט, מיט נאָטטליכער הילפּע, באַלד ערפּאָלגען ווערדע!

ווערענד נון יאַקאָב טראַדא דורך זיינע פּערשטע-